

UZUMNING KISHMISHBOP NAVLARIGA O'STIRUVCHI MODDALARNING TA'SIRI

K.S. Sultonov¹

P.E. Egamberdiyev²

I.S. Jo'lbekov³

Toshkent davlat agrar universiteti¹

Guliston davlat universiteti^{2,3}

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10677542>

ARTICLE INFO

Received: 11th February 2024

Accepted: 18th February 2024

Online: 19th February 2024

KEYWORDS

Uzum boshi, g'ujum, fenologik faza, o'suv davri, o'stiruvchi moddalar, kishmishbop, gibberellin, dixlorfenoksi sirka kislota, regulyator, fitogarmon.

ABSTRACT

Ushbu maqolada uzumning kishmishbop navlariga o'stiruvchi moddalarni qo'llashning ahamiyati hamda qo'llaniladigan fitogarmonlar yani gibberellin to'g'risida ma'lumotlar hamda samarali qo'llash usullari va eng optimal vaqtlari to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Giberellin o'simliklarning o'sishining keng spektrli regulyatoridir. Gibberellin, tabiiy endogen gibberellin, o'simliklarning o'sishi va rivojlanishiga yordam beradigan eng muhim gormonlardan biridir. Meva daraxtlarida gibberellik kislota sintezlanadi, urug'larni unib chiqishi, kurtaklari va barglarini o'sishi, gullab-yashnayotgan gullari, mevalari va mevali daraxtlarning daraxtlari. Gibberellik kislota hosil bo'ladi va yuqoriga qarab ildizda, pastga qarab esa mevali daraxtning yuqori qismida tashiladi. Tashish kanali mevali daraxtning floemasida va tezlik fotosintez mahsulotlarining harakatlanish tezligiga tengdir.

Amalda gibberellin kristalini, kukunni 60 darajadan yuqori spirt bilan eritib, so'ngra ishlatish konsentratsiyasiga muvofiq yetarli miqdorda suv qo'shing. Gibberellinda eriydigan kukun va emulsifikatsiyalanadigan konsentrat, spirtli ichimliklarni ishlatishga hojat yo'q, to'g'ridan-to'g'ri ishlatish uchun tegishli miqdorda suv qo'shing. Gibberellin mevalarni hosil qiluvchi vosita sifatida ishlatilganda, uni yetarli miqdorda suv va o'g'it sharoitida ishlatish kerak. Sababi ushbu fitogarmon o'simlikning oziqlanishini kuchaytiradi.

Asosiy afzalliklari

(1) Meva yetishtirish tezligini yaxshilaydi

(2) Meva shishishini rag'batlantiradi

(3) Meva sifatini yaxshilaydi

(4) Yaxshi xavfsizlik: Brassinolid qo'shilishi tufayli mevalar ushbu formulada qayta ishlanadi, xavfsizligi ancha yaxshilanadi va yorilgan mevalar, ichi bo'sh mevalar, deformatsiyalangan mevalar va barglarning deformatsiyasi samarali ravishda oldini olinadi.

Uzumda foydalanish: uzum xiralashganidan taxminan 15 kun o'tgach, uzumni suyultirish uchun 0,1% forxlorfenuron eritmasidan 50-100 marta + 0,01% brassinolid eritmasidan 3000-5000 marta foydalaniladi. U urug'siz mevalarning paydo bo'lishiga yordam

beradi, meva zarralari tushishini, qalin va tez shishishini oldini oladi. Ishlab chiqarishni 80% dan ko'paytirishi kuzatilgan.(1)

Dixlorfenoksisirka kislota (2.4. D). Gibberellinlar quyidagi hollarda keng ishlatiladi: Uzumning urug'siz navlarini ko'paytirishda qo'llaniladi. Uzumning "Kishmish" navi mayda bo'lib, unga gibberellin purkalganda, mevasi yiriklashadi, goho juda yirik bo'ladi (2).

Gibberellin qo'llash haqida qisqacha ma'lumot: Gibberellin turli xil ekinlarning o'sishiga yordam beradigan samarali o'simliklar o'sishi regulyatoridir, shuning uchun u fermerlar orasida juda mashhur. Gibberellinning asosiy dozlash shakllari emulsiyalanuvchi konsentratlar, kristal kukunlari, eruvchan tabletkalar va eruvchan granulalardir. E'tibor bering, gibberellin kukun suvda erimaydi. Uni ishlatganda, avval uni oz miqdorda alkogol yoki oq sharob bilan eritib, so'ngra kerakli konsentratsiyaga suyultirish uchun suv qo'shing.

Uzum: gullashdan 5 kun oldin gullash boshlanishidan oldin, quloqlarni botirish uchun 60 mg/l gibberellinni qo'llang, bu uzumning meva berish tezligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Gibberellin 100 ~ 150 mg /l dan 11-14 kun va gullashdan keyin 10 kun o'tgach foydalaning. 100mg/l gul va meva tushishining oldini olish uchun quloqlarga ikki marta botiriladi.

Ehtiyot choralari:

① Ishqoriy moddalar bilan aralashtirib bo'lmaydi, lekin kislotali, neytral o'g'itlar, pestitsidlar bilan aralashtirilishi va karbamid bilan aralashtirilishi ishlab chiqarishni ko'paytirishga yaxshi ta'sir qiladi.

② Gibberellinning suvli eritmasi oson parchalanadi va uzoq vaqt saqlanmasligi kerak. Uni darhol ishlatish uchun tayyorlash kerak. Puskurtme paytida mayda tuman bilan tez purkash kerak, yomg'ir bo'lsa, puskurmeden keyin 4 soat ichida qayta purkash kerak.

③ Gibberellindan foydalanish yetarli miqdorda o'g'it va suv ta'minoti sharoitida faqat yaxshi ta'sir ko'rsatishi mumkin va u o'g'it o'rnini bosa olmaydi.(3)

Xulosa

Shuni aytib o'tish kerakki, gibberellinning o'simliklardagi sintezi va ularning o'simlik organlari, xususan, generativ organlariga ta'siri doimo ham bir xilda bo'lavermaydi. Chunki har bir o'simlik o'ziga xos o'sish va rivojlanish xususiyatiga egadir. Gibberellinlar hujayralarning bo'linishini kuchaytirib, gulbandlar va poyaning uzayishini faollashtiradi. Uzumning urug'siz navlarining hosildorligini oshirish uchun. Masalan uzumning qimmatbaho kishmish navining mevasi juda kichik. Uni gibberellin bilan ishlash uzum donasining va boshining katta bo'lishiga olib keladi. O'simliklarning o'sish regulyatorlari uzumda muhim rol o'ynaydi. Yaxshi sifatli uzumni ozuqa moddalari, suv, soyabon va aniqrog'i o'simlik o'sishi regulyatorlaridan foydalanish orqali olish mumkin. Yaxshiroq natijalarga erishish uchun bioregulyatorlarning bosqichi va optimal konsentratsiyasi juda muhimdir, chunki kamroq yoki haddan tashqari dozasi tokning sog'lig'iga va rezavor sifatiga mos ravishda hech qanday ta'sir yoki salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun uzumchilikda bioregulyatorlardan doimo oqilona foydalanish tavsiya etiladi. Bioregulyatorlar kurtaklarning kuchini nazorat qilish, rezavorning cho'zilishi, rezavorlar o'sishi va rivojlanishi va boshqalar uchun ishlatiladi.

References:

1. <https://srcyrl.bestplanthormones.com/info/how-to-use-gibberellin-on-fruit-tree-what-s-t-51038387.html>
2. O'SIMLIKLAR FIZIOLOGIYASI. Sagdiyev Mirkasim Taxirovich, Alimova Rano Abasovna. Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun o'quv qo'llanma. Toshkent — «Yangiyul poligraph service» — 2007 (105-110 betlar)
3. <https://srcyrl.bestplanthormones.com/info/summary-of-gibberellin-usage-63242057.html>. Oct 27, 2021.
4. Buriyev X.Ch., Yenileyev N.Sh. va b. Mevali va rezavor mevali o'simliklar bilan tajribalar o'tkazishda hisoblar va fenologik kuzatuvlar metodikasi. – T., 2014. – 2-51 b.
5. Vitkovskogo V.L. Изучение сортов винограда (методические указания).– Leningrad.– 1988.–S. 58
6. Dospexov B.A. Методика полевого опыта. – М.: Agropromizdat. - 1985. – S. 311-320.
7. Fayziyev J.N. O'zbekiston sharoitida uzumning urug'siz navlari hosildorligi va sifatini oshirish texnologiyasini ilmiy asoslash.// Aftorefarat. – Toshkent, 2020 –B. 5-18.
8. Egamberdiyev P.E. Uzuning xo'raki navlarini voish usulida yetishtirishda kurtak yuklamalarini uzum hosildorligi va sifatiga ta'siri. – disertatsiya. – Toshkent, 2023. – B. 52-85.